

INGLIZ ADABIYOTI O'QITISHNING PSIXOLINGIVISTIK VA PEDAGOGIK ASOSLARI

Mirzayeva Zilola Maxammadjon qizi

Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu tezisimizda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda talabalarni ingliz adabiyotiga qiziqtirish orqali o'qitishning psixolingivistik va pedagogik asoslari haqida gap borgan. Shuningdek adabiyotning ahamiyati, mavzularning yoritilishi madaniyatga bog'liqligi haqida gap borgan.

Kalit so'zlar: evolyutsiya nazariyasi, sotsiologiya, pedagog, adabiyot va psixolingivistika.

Abstract: This article discusses the psycholinguistic and pedagogical foundations of teaching English literature using modern pedagogical technologies. It also discusses the importance of literature and the cultural relevance of the coverage of topics.

Keywords: evolutionary theory, sociology, pedagogue, literature and psycholinguistics.

Аннотация: В статье рассматриваются психолингвистические и педагогические основы преподавания английской литературы с использованием современных педагогических технологий. Они также говорили о важности литературы и о том, как освещение тем зависит от культуры.

Ключевые слова: эволюционная теория, социология, педагогика, литература, психолингвистика.

KIRISH

Yangi taraqqiyot bosqichi mazmuni, mohiyati va maqsadlari asosida ro'y berayotgan taraqqiyotimizning hozirgi bosqichi ijtimoiy, iqtisodiy jarayonlarning

murakkab uzviy aloqadorligi asosida sodir bo'lmoqda, oqibatda jamiyatimizda ijodiy fikrlovchi, intellektual rivojlangan, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashga ijtimoiy ehtiyoj ortib bormoqda. Demokratik islohotlar sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy muammolar globallashib, insoniyat hayoti, avvalambor, umumbashariy va planetar ziddiyatlarga bog'liq bo'lib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev bu borada shunday yozadi: "Albatta, biz mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy bilim va kasb-hunarlarni egallagan, mustaqil hayotiy pozitsiyaga ega bo'lgan yoshlarni tarbiyalash bo'yicha katta ishlarni amalga oshirmoqdamiz. Ammo xolisona tan olib aytadigan bo'lsak, bugungi kunda butun dunyoda aholining, birinchi navbatda, yoshlarning ongi va qalbini egallash uchun qanday keskin kurash borayotganini, diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, "ommaviy madaniyat" kabi tahdidlar kuchayayotganini hisobga oladigan bo'lsak, farzandlarimiz tarbiyasi, ma'naviy-ma'rifiy sohadagi ishlarimizni bir zum susaytirmasdan, aksincha, ularni yangi bosqichga ko'tarishimiz zarur".

Zamonaviy inson hayotida aloqalar, shu jumladan madaniyatlararo aloqalar va adabiyot roli tobora ortib bormoqda. Ammo boshqa xalqlar vakillari bilan aloqalarimizda biz muqarrar ravishda ular haqidagi mavjud g'oyalardan (heterostereotiplardan) kelib chiqamiz, ularning manbalaridan biri fantastikadir. Shuning uchun (har doim ham ongli ravishda emas) millatlararo muloqot qanday asoslarga qurilganligini tushunish uchun badiiy ijod sohasida tasvirlanadigan muayyan millat vakillarining obrazlarini tushuntirish muhimdir. Mohiyatan umuminsoniyatga daxldor bo'lsa-da, adabiyot milliy shaklda namoyon bo'ladi. O'zida millatning ruhini ifodalaydi. Bu xususiyatlar adabiyotda, ayniqsa, yaqqolroq bo'y ko'rsatadi.

Zamonlar almashinadi, tafakkur, taxayyul evriladi, adabiyotda surat – shakl o'zgarib, yangilanib boradi. Biroq har qanday holda adabiyotning darajasi ikki mezon – milliy ruh va mahoratga ko'ra belgilanadi. Adabiyot milliy ruhni saqlab qola bilgani hamda badiiy tasvir va uslub rangbarangligida katta miqyoslarga ko'tarila olgani jihatidan jahondagi eng rivojlangan xalqlar milliy ruhini ifodalovchi mezondir.

Zamonaviy ingliz adabiyoti o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ular mamlakat madaniyati, ijtimoiy va siyosiy rivojlanishining o'ziga xosligidan kelib chiqadi. Bu XIX asrga to'g'ri keladi, adabiyot muammolarini va uning shakllarini aniqladi. Angliya yozuvchilari, birinchi navbatda, roman shu bosqichda rivojlanadi, o'z qahramonlarini bankirlar, aristokratlar orasida emas, Frantsiyada bo'lgani kabi martaba qozonishga intilganlar orasida qidirishgan – ularning qahramonlari ham kichik egalari bo'lgan, xuddi J. Eliot (“The Mill on the Floss”), hatto E. Gaskell (“Mary Barton”) yoki Charlz Dikens (“Hard Times”) kabi ishchilar ham. Darhaqiqat, xotirjamlik niqobi ostida, kuchli va daxlsiz bo'lib ko'rinish istagi bilan to'lib-toshgan zaif odam yashiringan bo'lishi mumkin. Tashqi xolislik adabiyotda janoblar (Pikvik, Forestier, Vuster va boshqalar), shuningdek, sir saqllovchi qahramonlar uchun xarakterlidir. pektor Bakket va serjant Kaff kiradi.

Inglizlar adabiyotlarida hazil tuyg'usini milliy mentalitetning eng muhim xususiyati deb bilishadi. Ko'pgina personajlar o'zlarini hazil bilan ifodalaydilar va ko'pincha jiddiy asarlarda yorqin, murakkab nutqqa ega kulgili qahramon mavjud. Siz hech qachon Berti Vusterning boshqa kulgili obrazlar bilan adashtirmaysiz. Dikensning qahramoni Sem Ueller, aforizmlarni yaxshi ko'radigan insonlarni timsolidir. Ingliz adabiyotida inglizlar boshqa xalqlarga qaraganda ancha nozik, rivojlangan hazil tuyg'usiga ega, boshqa xalqlar prozaik tarzda o'ylaydilar va istehzoni tushunmaydilar yoki baholay olmaydilar, degan ishonch bor, buni Keyt Foks so'zlari bilan aytganda “Ular qachon hazil qilib yoki jiddiy gapirganini umuman bilmaysiz”. Xususan, ingliz hazil turlariga Keyt Foksning so'zlariga ko'ra, istehzoning bir ko'rinishi bo'lgan “paxtalik” texnikasi kiradi, uning mohiyati haddan tashqari jiddiylik, sentimentallik, maqtanish va o'z his-tuyg'ularini ko'rsatishni qat'iy taqiqlashdir.

Inglizlar, shuningdek, o'zlarining ustidan kulish qobiliyati bilan mashhur, bu etuk tsivilizatsiyaning eng muhim belgisi hisoblanadi va adabiyot psixolingivistikasiga ta'sir qiladi.

Madaniyatlararo muloqot makonida ushbu tasvir xatti-harakatlarning tafsilotlarini, shu jumladan neytral xususiyatga ega bo'lgan milliy xususiyatlarning

namoyon bo'lishini aniqlash va ularga murojaat qilish imkonini beradigan pedagogic va psixik qarashlarni belgilaydi. Dastlab voqelikdan boshlansa, kelajakda milliy xarakter obrazi voqelik talqin etiladigan va keyinchalik moslashtiriladigan prizмага aylanadi. Haqiqiy madaniyatlararo muloqotni ushbu prizmaning uni amalga oshirishdagi rolini baholamasdan ko'rib chiqish mumkin emas. Shunday ekan zamonaviy ingliz adabiyotini o'qib o'rganish orqali talabada tanqidiy fikr, o'zini o'zi baholash kabi ko'nikmalar shakillanadi.

XULOSA

Aynan zamonaviy ingliz adabiyotiga talabada qiziqish uyg'otish bu o'qituvchining pedagogik mahorat asoslariga tayanadi va asar o'quvchisida fikrlash, rivojlanish, yuksalish etaplariga munosib hissa qo'shadi deb hisoblayman.

So'z latofatini, so'z sehrini inja his eta bilmoq – ijodning, ijodkorlikning asosiy sharti. Fikrni aniq, lo'nda, obrazli ifodalashni talab etadigan adabiy tur – adabiyotda bu fazilat o'n karra, yuz karra zarur. Ohorli so'z va iboralarni yuksak badiiyatga xizmat qildirib bilish, oz so'zga ko'p ma'no yuklay olish, so'z durlarini marjondek tizib, ma'no olamini nurlantirib yuborish salohiyati, milliy ruhning betakror talqini – Angliya va Amerika yozuvchilari va shoirlarining, ana shu xususiyatlari tufayli qadrlidir. Haqiqatan, muayyan xalq adabiyotining bo'y-bastini, o'ziga xosligini belgilovchi bosh mezon aynan milliy ruhdur. Angliya va Amerika yozuvchilari va shoirlarini milliy ruhning betakror ifodasi bilan adabiyotini ravnaqiga beqiyos hissa qo'shgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bradbury M. Two Passages to India Forster as Victorian and Modern// E.M. Forster. A Passage to India. Ed By M.Bradbury. London, 2010. P. 226.
2. Purgina Y. S. Kontsepsiya angliyskogo natsional'nogo xaraktera v romanax E. M. Forstera: avtoref. dis. kand. filol. Nauk. Yekaterinburg: 2018. P. 13.

3. Mejkul'turnaya kommunikatsiya: ucheb. posobie dlya studentov vuzov / V. G. Zinchenko. Novgorod: Dekom, 2021. P. 171.
4. Saibnazarova, M. A. (2020). An Expression Of National Customs In The Works Of Jane Austen And Abdullah Qadiri. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS (2767-3278), 1(01), 16-20.
5. Saibnazarova, M. A. (2019). Female National Type in the English Literature of the XIX Century. International Journal on Integrated Education, 2(5), 200-204.
6. Saibnazarova, M. (2021). A NATIONAL HERO IN THE WORKS OF JANE AUSTEN. Матеріали конференцій МЦНД.
7. Saibnazarova, M. (2021). O'ZBEK MILLIY URF-ODATLARINING BADIY IFODASI. Матеріали конференцій МЦНД.
8. Саибназарова, М. (2021). Sharq va g'arb badiyatida milliy urf odatlar ifodasi. Общество и инновации, 2(3/S), 180-185.
9. Ochilova, B. (2020). AXLOQ FALSAFASI. Архив Научных Публикаций JSPI.
10. Юлдошева, У. (2021). FIKRLAR TASVIRI. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА, 4(2).